

ĐÀO TẠO CÁN BỘ NGHIÊN CỨU XÃ HỘI HỌC TRONG GIAI ĐOẠN HIỆN NAY

THS. VĂN THỊ NGỌC LAN

*Viện khoa học Xã hội tại
thành phố Hồ Chí Minh*

Xã hội học ở Việt Nam tuy còn là một ngành khoa học non trẻ song đã khẳng định được vị trí và phát huy được vai trò của mình trong công cuộc công nghiệp hoá, hiện đại hoá đất nước đang có những biến đổi lớn, và có rất nhiều vấn đề xã hội đòi hỏi có lời giải đáp trong cuộc sống thực tế hôm nay.

Nhìn lại sự phát triển xã hội học ở nước ta, Ban Xã hội học (do giáo sư Vũ Khiêu trực tiếp phụ trách) trong cơ cấu tổ chức Viện khoa học Xã hội miền Nam hồi đó, cũng *đồng thời đánh dấu sự ra đời lần đầu tiên của một tổ chức chuyên nghiên cứu xã hội học* (theo quan điểm của chủ nghĩa Mác-Lênin) ở nước ta. Những người làm Xã hội học lúc bấy giờ được hình thành từ nhiều ngành khác nhau như: Triết học, Toán học, Sử học, Văn học, từ Tâm lý học v.v..mãi sau này mới có Khoa Xã hội học được thành lập ở Đại học Tổng hợp Hà Nội, và dần dần mới có ở một vài trường đại học khác trong cả nước. Như vậy, việc đào tạo xã hội học mang tính cấp bách.

Hiệu quả lao động của người làm nghiên cứu khoa học

phụ thuộc trực tiếp vào việc họ được đào tạo như thế nào. Và giữa tốc độ phát triển của ngành với việc đào tạo cán bộ chuyên ngành cũng có mối liên quan nhất định, điều này thể hiện khá rõ nét đối với ngành xã hội học. Đối với người nghiên cứu khoa học nói chung và đối với Xã hội học nói riêng, phải trang bị cho mình một thế giới quan khoa học, phải nắm vững các nguyên lý, các quy luật chung của sự phát triển tự nhiên, xã hội và tư duy trên cơ sở quan điểm duy vật biện chứng. Có khả năng tư duy sáng tạo và những kỹ năng nghiên cứu cho phép hoàn thiện việc nắm vững chuyên môn của mình, nghĩa là khả năng và kỹ năng hợp thành sự đào tạo nghề nghiệp của nhà khoa học. Phải có khả năng tổ chức và tự tổ chức, tức là biết tự tổ chức lao động cá nhân và tổ chức lao động tập thể khoa học một cách khéo léo để tiến hành các bước của quy trình nghiên cứu. Ngoài ra đối với người làm công tác nghiên cứu Xã hội học đòi hỏi còn phải trang bị cho mình những kiến thức của ngành khoa học khác như toán học, kinh tế học, và các ngành khoa học xã hội khác. Đó chính là những vấn đề đặt ra trong việc đào tạo.

Thông thường có hai hình thức đào tạo chính, đó là: Đào tạo chính quy và tự đào tạo. Hình thức đào tạo chính quy thường được thực hiện qua các khoá đào tạo ở các trường đại học và các cơ sở đào tạo khác trong nước cũng như gửi đi đào tạo ở nước ngoài. Đây là hình thức chính, quy trình đào tạo có hệ thống bài bản. Thế nhưng hình thức thứ hai, theo chúng tôi cũng quan trọng không kém đối với người làm công tác nghiên cứu xã hội học. Hình thức tự đào tạo thể hiện qua các biện pháp khác nhau, có thể gồm các biện pháp như sau:

* Tự bồi dưỡng nâng cao trình độ lý luận cơ bản và chuyên môn qua việc đọc sách, báo, tư liệu... kể cả việc tự học ngoại ngữ.

* Qua các buổi thảo luận, trao đổi khoa học về các vấn đề cơ bản của xã hội học trên cả hai phương diện lý thuyết và thực nghiệm.

* Qua các cuộc toạ đàm khoa học, hội thảo khoa học chuyên ngành với các chuyên gia trong và ngoài nước.

* Tự đào tạo qua chính quá trình đảm nhận các đề tài nghiên cứu được giao. Đây chính là môi trường rất quan trọng và cần thiết đối với người làm công tác nghiên cứu, đặc biệt là nghiên cứu xã hội học.

Hai hình thức đào tạo này là hai điều kiện cần và đủ đối với người làm công tác nghiên cứu. Không thể xem nhẹ hình thức nghiên cứu nào. Chính vì vậy, việc đào tạo người làm công tác nghiên cứu xã hội học đòi hỏi phải kết hợp chặt chẽ giữa đào tạo chính quy và tự đào tạo thông qua công tác nghiên cứu. Đặc biệt qua các công trình nghiên cứu (ở đây, tôi muốn nói tới các công trình nghiên cứu nghiêm túc), hiệu quả đào tạo được nâng lên rõ rệt.

Chính qua các công trình nghiên cứu, người làm công tác nghiên cứu mới thấy rõ những phần khiếm khuyết của mình, từ đó họ phải tự nghiên cứu, học hỏi để trang bị lại kiến thức cho mình. Đây cũng là một trong những nhiệm vụ cơ bản nhất của người nghiên cứu. Cũng chính qua các công trình nghiên cứu khoa học nghiêm túc, các nhà Xã hội học tự ý thức được trách nhiệm trước những công bố của mình, cố gắng đảm bảo tính khách quan, tính toàn vẹn trong việc tiến hành nghiên cứu. Họ cần phải gắn bó với những tiêu chuẩn kỹ thuật cao có thể có được trong quá trình nghiên cứu.

Để phát triển ngành Xã hội học, đào tạo nguồn nhân lực cho ngành là một tất yếu, trong đó có đào tạo người làm nghiên cứu Xã hội học. Để có được nhiều cán bộ nghiên cứu

giải cho ngành, chúng tôi nêu lên một vài kiến nghị như sau:

1. Đào tạo chính quy:

* Có biện pháp và chiến lược đào tạo cán bộ nghiên cứu một cách chính quy qua các trường đại học trong và ngoài nước. Mạnh dạn đưa ra nước ngoài đào tạo khi có điều kiện, nhưng đưa đi học phải đúng người đúng việc.

* Trong nước nên khuyến khích và tạo điều kiện cho sinh viên Xã hội học tham gia nghiên cứu các đề tài khoa học. Tăng cường giờ thực tập, và khuyến khích viết luận văn thay cho thi tốt nghiệp.

* Trong quá trình đào tạo, phải có chuyên đề đạo đức nghề nghiệp và phải được kiểm nghiệm qua các bài tiểu luận hay các công trình nghiên cứu.

2. Tự đào tạo:

* Đào tạo gắn với hoạt động thực tiễn (đối với anh chị em đang làm công tác nghiên cứu). Đây là hình thức đào tạo rất thiết thực, hiệu quả cao nhưng cần có kế hoạch chuyên môn lâu dài. Sau đó sẽ bảo vệ các văn bằng sau đại học qua kết quả công việc.

Như vậy, trước hết họ phải được đào tạo chính quy để được trang bị tốt kiến thức về phương pháp luận và các kỹ thuật, kỹ năng thu thập thông tin cũng như phân tích, và những kiến thức này sẽ được nâng cao dần trong quá trình nghiên cứu.

Với các cơ sở đào tạo và nghiên cứu xã hội học nước hiện nay, chúng tôi hy vọng sẽ có một đội ngũ những người làm công tác nghiên cứu xã hội học trong tương lai đưa ngành khoa học non trẻ này sánh vai cùng các ngành khoa học khác.